

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים
פרשת וישב

"וַיִּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ"

"וַיִּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ" ע"כ (וישב טל ג)
בפ"י רש"י (שם) בד"ה "כי ה' אתו" **שם שמים שגור בפיו**, עכ"ל.

-א-

באוצר מדרשים (אייזנשטיין, מדרש לעולם סוף פרק יב), לעולם אל יאמר אדם לעשות דבר אלא בגזרת המקום¹ (אם ירצה השם) שנאמר "רבות מחשבות בלב איש" וגו' (משלי יט כא), עכ"ל.

וכן הוא בשל"ה (שער האותיות, אות א), בכלל דביקות האמונה שיאמר על כל פעולה שרוצה לעשות אפילו לזמן קרוב, יאמר **אעשה זה "אם ירצה השם"**, הן שיהיה דבר גדול או דבר קטן, וסימנך "עצת ה' היא תקום" (משלי יט כא), **"היא" ר"ת "אם ירצה השם", ואז תקום וכו'**, וכן כשהולך לעשות איזה עסק, יאמר אני הולך לעשות זה ברשות הש"י ולמען שמו, ו"יתפלל תפלה קצרה" וכו', עכ"ל.

ויש לפרש שמה שאמרו שיוסף הצדיק היה מזכיר שם שמים בפיו, היינו שהיה אומר שעושה בעזרת ה' יתברך, ולכן הצליח ויכל לעשות את כל אשר בדעתו לעשות, וזהו שכתוב **"וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו"**.

-ב-

"וַיִּתֵּן שָׂר בֵּית הַסֵּהַר בְּיַד יוֹסֵף אֶת כָּל הָאֶסְרִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֵּהַר וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עֲשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה" ע"כ (שם כב).
בפ"י רש"י (שם) בד"ה הוא היה עושה, כתרגומו **'במימריה הוה מתעביד'**, עכ"ל. פ"י מה שכתב "הוא היה עושה" הכוונה שנעשה על פי דיבורו.

"אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו וְאֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ" ע"כ (שם כג).

בפ"י רש"י (שם) בד"ה "באשר ה' אתו" **בשביל שה' אתו**, עכ"ל. והוא על דרך שפ"י לעיל (שם ג) "כי ה' אתו", שהיה **"שם שמים שגור בפיו"**.

בבעל הטורים (שם כג) בד"ה "ואשר הוא עושה ה' מצליח", ולא כתוב **ה' מצליח בידו** כמו למעלה (שם ג), לפי שכאן היה בבית האסורים, ולא היה לו עסק בידו- כמו למעלה שהיה בבית אדוניו ומתעסק בשל אדוניו, עכ"ל.

-ג-

ה' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב־ע"כ (דברים א ז).

באור החיים (שם) בד"ה ה' אלקיכם וגו', קשה הרי לא מצינו שנתרבו ממה שהיו במצרים ריבוי שיש בו היכר וכו'. ואולי שנתכוין עוד על פי מה שאמרו בזה (ח"ג ריא ב) **שע"י הזכרת רבוי טובה יפעיל השלטת כח במשטין להרע**, ואמרו (שם ריב א) שבכל מקום שמזכיר שם עליון עליו אין כח בכוחות הרע לשלוט בו (עיי"ש), ולפי שאמר משה "לא אוכל לבדי" וגו' (דברים א ט), הרי הוא מפליג בריבויים ויש בזה חשש האמור, **לזה הזכיר שמו יתברך עליהם ואמר "ה' וגו' הרבה אתכם"**, שבזה אין מקום למריע כאמור שם וכו', עכ"ל.

מבואר בדבריו דבכל מקום שמזכיר שם עליון עליו אין לשטן כח להרע.

-ד-

ולהמתבאר אפשר שיש לפרש דמה שכתוב "ואשר הוא עושה ה' מצליח" (שם כג), דקאי על **לאחר שכבר נעשה, וגם אז היה איש מצליח**, פ"י שלא היה בכוחות הרע לשלוט בו, והוא ע"י שהיה **ה' אתו, פ"י שהזכיר שם שמים על עשייתו, ואז לא היה בכח הרע לשלוט במעשה ידיו.**

ולכן לא אמר מצליח בידו, משום דכאן מיירי לאחר עשייתו, וקאי על מלאכה שנעשית כבר, ולא שייך לשון בידו, ודו"ק.

-ה-

נתבאר דצריך שיהיה שם שמים שגור בפי האדם בתמידות, הן קודם עשיית המעשה והן לאחר עשייתו.

וכן כתב השל"ה (בהעלתך ט יח) "על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו", "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו" (שם כג). יש רמז מוסר בכאן, על כל פעולה או תנועה שהאדם עושה יאמר **אם ירצה ה' או בעזרת ה'**. למשל בלכתו בדרך יאמר הנני נוסע **בעזרת ה'**,

ובדעתי לחנות במקום פלוני **בעזרתו יתברך אם ירצה**. וכשבא למקום החניה, אז יחזור ויתן שבח ויאמר הנה **בעזרת ה'** באתי הנה, ובדעתי ליסע לזמן פלוני **בעזרתו יתברך אם ירצה**, נמצא שם שמים שגור בפיו **בשעה שעולה במחשבתו, ובשעת מעשה**, ככה בכל פעולתיו, עכ"ל.

ולהמתבאר מבואר מה שכתוב "כל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו" (שם ג) פ"י שהיה אומר קודם עשייתו אעשה זה אם ירצה ה', ואז נתקיים בו "עצת ה' היא תקום" (משלי יט כא). וכמו כן נתקיים מה שכתוב "ואשר הוא עושה ה' מצליח" (שם כג) והיינו לאחר שנעשה הדבר הזכיר שמו יתברך עליהם, לכן לא היה מקום למריע להרע והיו מעשיו מתקיימים.

-ו-

בספר זרע קודש (ויצא עמוד כח טור א) באה"ד שם, **וצריך לקשר כל דבר בשורשו**, למשל ששמעתי בילדותי סגולה מפי האומרים, שמי שרוצה שלא ליתן עין הרע לתינוק יסתכל למעלה, **ולדעתי אפשר אמר זאת איזה צדיק בחכמתו, כי עין הרע בא מזה** כאשר אדם רואה איזה דבר נאה או איזה גדולה בממון או בבנים או בגבורה או בכל מעלה, **והוא מתמיה מאוד על מעלתו של זה**, אע"פ שמתמיה באהבה זה לזה, **אעפ"כ גורם רעה בזה שהוא מתמיה** שהוא מפריד הדבר משורשו, **כי אילו הרואה חכם ודבוק בהש"ת לא היה מתמיה כלל**, כי מה שייך לתמוה על מדת תפארתו של הקב"ה [כביכול] כי זה שהוא רואה הוא לתפארת ה', או דמיון לחכמתו יתברך מה שהאציל בצלמו ודמותו, **רק צריך לישא למרום עיניו ובה מקשר הדברים לשורשו**, וזה עין טובה ולא עין הרע וכו', עכ"ל.

וכ"ה על דרך זה בספר קדושת לוי (פקודי) בד"ה א"י באה"ד, והנה שורש עין רעה כמו בלעם דבכל מקום שנתן עיניו היתה מארה באותו הדבר, מחמת דהרעו הסתכל באותו הדבר הפריד אותו משורש העליון של מקור החיים וכו', אבל לא הסתכל בכח השי"ת אשר יש בתוכו. אבל גבי זרע ישראל כתיב **"עיניך ברכות בחשבון"** (שיר השירים ז ה) וכו', מחמת שהאיש הישראלי בכל דבר אשר רואה ומסתכל, אז רואה בכח הבורא אשר נמצא בו, **וכיון שמדביק הדבר הוא לשורשו, אז בראה זו ממשיך ברכה ושפע ממקור העליון על הדבר ההוא**, וזהו שאמר **"עיניך ברכות"**, כמו ברכות ומעינות ההשפעה אף בדבר חשבון וכו', עכ"ל. יעו"ש.

-ז-

ויש לפרש ג"כ עד"ז מש"כ בזה (ח"ג ריא ע"ב) שהובא באוה"ת, שבכל מקום שמזכיר שם עליון אין כח בכוחות הרע לשלוט, והטעם כיון דע"י הזכרת שם ה' יתברך עליו נמצא מדביק ומקשר הדבר לשורשו וכמו שנתבאר בזרע קודש ובקדושת לוי, ושוב לא יוכל כח הרע לשלוט בו.

* * *

"ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" ע"כ (ירמיה יז ז, הפטרת בחקתי).

במדרש תנחומא (וישב פ"ח) "וימאן ויאמר אל אשת אדניו" (וישב טל ח), זה שאמר הכתוב **"ברוך הגבר אשר יבטח בה"** (ירמיה יז ז), ע"כ.

מבואר דקאי על יוסף הצדיק, אמנם צ"ב כפילות הלשון, "אשר יבטח בה", "והיה ה' מבטחו".

ויש לפרש על פי מה שנתבאר- דכשהולך לעשות איזה פעולה, עליו לומר לפני עשייתו **שעושה בעזרת השם יתברך**, ולאחר שכבר עשה הפעולה, עליו לומר **ברוך ה' על שנעשה**.

וזה ג"כ כוונת הקרא **דברוך הגבר, אשר קודם העשייה בוטח בה'** ואומר שעושה בעזרת השי"ת. וגם לאחר העשייה ה' **מבטחו'**, שאומר ברוך ה' על שנעשית ועל ידי זה יש הצלחה בעשייתו.

ולפי מה שנתבאר מבואר מש"כ במדרש תנחומא דקאי פסוק זה על יוסף הצדיק, משום דתמיד היה שם שמים שגור בפיו, דקודם עשייתו אמר שעושה בעזרת ה', ולאחר עשייתו אמר שעשה כן בעזרת ה'. ולכן היה מצליח.

¹ נקט כאן תיבת מקום משום שהקב"ה הוא מקומו של עולם ודו"ק. במדרש רבה (ויצא סח ט), ובתו"ס יו"ט (אבות פ"ב מ"ט).